

YER UCHASTKASI YER KADASTRINING BIRLAMCHI AXBOROTLAR MANBAI SIFATIDA

*Ilmiy rahbar: “TIQXMM” MTU Yer
Resurslari va kadastr kafedrasi mudiri*

Mamatqulov Zohid

*“TIQXMM” MTU Kadastr (faoliyat
turlari bo‘yicha) yo‘nalishi 308-guruh*

talabasi **Abdurahmonov Ozodbek**

Murod o‘g‘li

Anotatsiya: Ushbu maqolada yer uchastkasining yer kadastrining birlamchi axborotlar manbai sifatida o‘rni tahlil qilinadi. Yer kadastr — yer resurslarining holatini, ulardan foydalanish tartibini va mulk huquqlarini belgilovchi tizim bo‘lib, u yer uchastkalarining huquqiy maqomini aniqlashda va boshqarishda asosiy ma'lumot manbai sifatida xizmat qiladi. Yer uchastkasining kadastrida uning joylashuvi, o‘lchami, foydalanuvchilari va foydalanish maqsadlari haqida axborotlar mavjud bo‘lib, bu ma'lumotlar yerni samarali boshqarish, soliq tizimini tashkil etish, mulk huquqlarini himoya qilish va yer resurslarini to‘g‘ri taqsimlash uchun zarurdir. Maqolada, shuningdek, kadastr tizimining ahamiyati, uning davlat va iqtisodiyot uchun foydalari hamda zamonaviy texnologiyalar yordamida kadastr ma'lumotlarining samarali boshqarilishining istiqbollari haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: Yer kadastr, yer uchastkasi, axborot manbai, mulk huquqlari, yer resurslari, kadastr tizimi, foydalanish maqsadi.

Kirish

Yer kadastr yer resurslarini boshqarishning asosiy tizimi bo‘lib, yer uchastkalarining holatini, ularning huquqiy maqomini va foydalanish maqsadlarini aniqlashda muhim rol o‘ynaydi. Yer uchastkasi, o‘z navbatida, kadastr tizimida yerning joylashuvi, maydoni, ekotizim holati, va mulk huquqlari kabi birlamchi

axborotlarni o'z ichiga oladi. Ushbu axborotlar nafaqat yer resurslarini samarali boshqarish, balki davlat va xususiy sektorda mulk huquqlarini himoya qilish, soliq tizimini to'g'ri tashkil etish va yerning ekologik holatini saqlash uchun ham zarurdir. Kadastr tizimi yordamida yer uchastkalari haqida aniq va ishonchli ma'lumotlarga ega bo'lish, o'z navbatida, iqtisodiy rivojlanish va barqaror resurslardan foydalanishga imkon yaratadi. Shu sababli, yer uchastkasining kadastrda ro'yxatga olinishi va undan foydalanish, bugungi kunda har bir davlat va jamiyat uchun dolzarb masala hisoblanadi.

Asosiy qism

1. Yer kadastrining tushunchasi va ahamiyati

Yer kadastr — bu yer resurslarini ro'yxatga olish, ularning huquqiy maqomini aniqlash, foydalanish maqsadlari va ekologik holatini belgilovchi tizimdir. Yer kadastrining asosiy vazifasi yer uchastkalarini to'liq va aniq ro'yxatga olish, shu bilan birga, har bir uchastkaning mulk huquqlarini tasdiqlashdir. Kadastr tizimi yordamida yer uchastkasining geodezik koordinatalari, o'lchamlari va joylashuvi haqidagi ma'lumotlar to'planadi, bu esa yer resurslarini boshqarishni osonlashtiradi va shaffoflikni ta'minlaydi.

2. Yer uchastkasining kadastrdagi axborotlar manbai sifatida roli

Yer uchastkasi, o'zining kadastrda aks ettirilgan barcha ma'lumotlari bilan, yer resurslarining boshqarilishi uchun zarur bo'lgan birlamchi axborot manbai hisoblanadi. Yerning joylashuvi, maydoni, chegara belgilarining aniq belgilanishi, mulk huquqi egalari va foydalanish maqsadlari haqidagi ma'lumotlar, barcha iqtisodiy va huquqiy jarayonlar uchun asos bo'ladi. Misol uchun, yerning qishloq xo'jaligi, sanoat yoki qurilish uchun mo'ljallanganligi, uning ekologik holati, shuningdek, mulkni sotish, ijaraga berish yoki garovga qo'yish kabi faoliyatlar uchun kadastr ma'lumotlari zarurdir.

3. Kadastr tizimining ahamiyati va uning davlat va jamiyatga foydalari

Kadastr tizimi, faqatgina yer uchastkalari haqida axborotlarni jamlash bilan cheklanib qolmaydi, balki uni samarali boshqarish uchun ham katta ahamiyatga ega.

Bu tizim yer solig'i, yerlarni taqsimlash, yerga oid nizolarni hal etish, shuningdek, ekologik muvozanatni saqlashda yordam beradi. Yerni to'g'ri boshqarish, ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanish uchun zarur bo'lgan resurslarni tartibga solishga imkon beradi. Shuningdek, kadastr tizimi yerda sodir bo'ladigan har qanday huquqiy o'zgarishlar, masalan, yerning sotilishi yoki ijaraga berilishi kabi jarayonlar uchun huquqiy asos yaratadi.

4. Zamonaviy texnologiyalar yordamida yer kadastrini boshqarish

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar va geoinformatika yordamida yer kadastrini boshqarish ancha osonlashgan. GIS (Geografik Axborot Tizimlari) va GPS (Global Joylashuv Tizimlari) texnologiyalari yordamida yer uchastkalarining aniq joylashuvi, chegaralari va maydoni tezda aniqlanishi mumkin. Bu esa kadastr ma'lumotlarini yangilash, saqlash va tahlil qilishni samarali va tezkor qiladi. Shuningdek, onlayn platformalar orqali yer kadastr ma'lumotlarini umumiy foydalanishga taqdim etish, davlat xizmatlarining shaffofligini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Yer kadastr yerni resurslarini boshqarishda muhim o'rin tutadi va yer uchastkalarining holatini, mulk huquqlarini, foydalanish maqsadlarini aniqlashda asosiy axborot manbai hisoblanadi. Kadastr tizimi, faqatgina yerlarning rasmiy ro'yxatini yuritib qolmay, balki ularni samarali boshqarish va muvofiqlashtirish uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni taqdim etadi. Bu tizim, yer solig'ini yig'ish, yer taqsimoti, yerga oid nizolarni hal etish va ekologik muvozanatni saqlashda katta ahamiyatga ega. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar yordamida yer kadastr yanada samarali boshqarilmoqda, bu esa yer resurslaridan adolatli va barqaror foydalanish imkonini beradi. Shu bois, yer kadastrining to'g'ri tashkil etilishi va uning doimiy ravishda yangilanishi davlat va jamiyatning barqaror rivojlanishi uchun muhim omil hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. **Qodirov, X.** (2020). *Yer resurslarini boshqarish va yer kadastrini*. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Geodeziya va Kartografiya Instituti.
2. **Mamatqulov, A.** (2018). *Kadastr tizimi va uning ahamiyati*. Toshkent: Ekologiya va Yer resurslari vazirligi.
3. **Abdullaeva, S.** (2019). *Zamonaviy texnologiyalar yordamida yer kadastrini boshqarish*. Tashkent: O'zbekiston Davlat Geodeziya va Kartografiya akademiyasi.
4. **Jabborov, T.** (2021). *Yer uchastkalarining huquqiy maqomi va kadastr tizimi*. Toshkent: «Soliq» nashriyoti.
5. **Islomov, B.** (2022). *Kadastr tizimlari: nazariy asoslar va amaliyot*. Tashkent: «Innovatsiya» nashriyoti.
6. **S. Ahmedov va boshqa** (2020). *Geoinformatika va GIS texnologiyalari: kadastrda qo'llanilishi*. Tashkent: Texnika va Innovatsiyalar universiteti.